

امر به معروف و نهی از منکر و راههای تحقق آن در جامعه از طریق بسیج

محمد مهدی محمدی

فصلنامه مطالعات بسیج، سال هفتم، شماره ۲۳، تابستان ۱۳۸۳

طرح مسأله

در میان تمام موجودات تنها انسان است که توان دگرگون ساختن خویشتن را دارد و تنها اوست که از سوی پروردگار اراده‌ای معطوف به تغییر دریافت کرده است. حال آنکه امورات بقیه موجودات از عالم غیب سامان می‌یابد. این توان و نیرو، انسان را قادر می‌سازد تا از درون بر خویشتن خویش اعمال نظارت کند و در لحظات حساس زندگی خود به دو انسان بدل شود؛ انسانی حساب‌کش و نکوهش‌گر و درعین‌حال نکوهش‌شونده. در این فرآیند، انسان از بالا بر خویشتن خویش، از درون خود باخبر می‌شود و در مرحله بعد به خود نقادی و حساب‌کشی از خود و نفس خود می‌پردازد.

حال اگر جامعه‌ای به این وضعیت گرفتار آید و انسانهای درون این جامعه به دو دسته محاسبه‌گر و نکوهش‌کننده یا غیرمحاسبه‌گر و به بیراهه رونده تقسیم شوند، وظیفه گروه اول است که درصدد مطلع کردن و راهنمایی گروه دوم از همنوع خود برآید و تا آنجا که برای او با توجه به مقتضیات امکان دارد او را راهنمایی و به راه راست هدایت کند؛ زیرا سعی و تلاش تمامی ما بر این است که جامعه‌ای مؤمن و در صراط مستقیم و به سوی خدا داشته باشیم و این ممکن نمی‌شود مگر به عملکرد والیان و حاکمان جامعه، که آئینه تمام‌نمایی برای کل جامعه محسوب می‌شوند.

وجود آیات و روایات متعددی در خصوص امر به معروف و نهی از منکر نشان می‌دهد که در اسلام هیچ فریضه‌ای مهمتر از این مسأله وجود ندارد و همه مسلمین موظف هستند که با همه توان به تحقق آن همت گمارند. اما نکته اساسی آن است که در مدت حدود ۱۰ سال که از این مأموریت بسیج می‌گذرد، ضابطین و ناصحین تا چه حد در این زمینه موفق بوده‌اند و تا چه حد توانسته‌اند امر به معروف و نهی از منکر را در جامعه تحقق بخشند و اگر در این زمینه کمبودها و کاستی‌هایی وجود دارد، علت آن چیست؟

اهداف تحقیق

- ۱- ترسیم وضعیت مطلوب امر به معروف و نهی از منکر با بهره‌گیری از منابع اسلامی، سخنان امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری؛
- ۲- شناسایی وضعیت موجود امر به معروف و نهی از منکر در جامعه از نظر میزان آگاهی مردم و بسیجیان از احکام آن، میزان اعتقاد مردم و بسیجیان به این فریضه، میزان موافقت مردم با اجرای این فریضه از طرف بسیجیان، میزان پایبندی ناصحین و ضابطین به احکام و مراحل آن؛
- ۳- شناسایی عوامل مؤثر بر وضعیت موجود امر به معروف و نهی از منکر در جامعه، مانند عوامل مؤثر بر میزان آگاهی مردم و بسیجیان و عوامل مؤثر بر میزان اعتقاد مردم و بسیجیان؛
- ۴- دستیابی به راهکارهایی برای تحقق امر به معروف و نهی از منکر در جامعه از طریق بسیج.

روش تحقیق

در این تحقیق از دو روش اسنادی (Archival) و پیمایشی (Survey) استفاده شده است. در روش اسنادی یا بهره‌گیری از منابع اسلامی، بیانات امام (ره) و مقام ولایت، احکام و دستورات اسلام و بزرگان دین در زمینه چگونگی اجرای این فریضه الهی مورد بررسی قرار گرفته است. از طریق پیمایشی نیز وضعیت موجود امر به معروف و نهی از منکر در جمهوری اسلامی ایران و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری این وضعیت بررسی شده است.

نتایج تحقیق

نتایج یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که؛ اکثر قریب به اتفاق مردم در شهرهای موردبررسی، معنای امر به معروف و نهی از منکر را می‌دانند اما مراتب و مراحل آن را به‌درستی نمی‌شناسند. حدود سه‌چهارم افراد «امر به معروف و نهی از منکر» را واجب می‌دانند و اعتقاد دارند که در جامعه ما اجرای این فریضه بسیار ضروری است. این امر نشان می‌دهد که در جامعه ما زمینه لازم برای اجرای این فریضه وجود دارد.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر مردم (حدود چهار پنجم پاسخگویان) اعتقاد دارند که همه افراد صلاحیت امر به معروف و نهی از منکر را ندارند و تنها افراد آگاه، درستکار، اهل عمل و با ایمان صلاحیت چنین کاری را دارند. نتایج تحقیق نشانگر آن است که مردم امر به معروف و نهی از منکر را از طرف مردم عادی به ویژه نزدیکان و آشنایان خود خیلی راحت‌تر از ناصحین و ضابطین بسیج می‌پذیرند. همچنین اکثر قاطع مردم برخورد ملایم و دوستانه را بهترین و مؤثرترین راه برای امر به معروف و نهی از منکر می‌دانند.

از سوی دیگر، نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که اکثر ناصحین و ضابطین به امر به معروف و نهی از منکر اعتقاد قلبی دارند و در هنگام این عمل، احساس عبادت می‌کنند و در مجموع، شناخت خوبی از مهمترین منکرات رایج در جامعه و مهمترین معروفات مورد نیاز مردم دارند.

ثرو بشكاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی